

Een goede voorbereiding op het hbo

Doorstroomwijzer mbo-hbo

Ben je een mbo-student die verder wil studeren in het hbo? Of ben je net gestart met een hbo-opleiding? Met deze doorstroomwijzer begin je beter voorbereid aan een studie in het hbo. Samen met je docent of coach kun je de inhoud bespreken om de overstap van mbo naar hbo soepeler te laten verlopen.

In het hbo is veel hetzelfde als wat je gewend was op het mbo. Zo heb je nog steeds een eigen klas, verschillende vakken van diverse docenten en een studieloopbaancoach. Maar het hbo is ook anders. De meeste mbo-studenten wennen daar snel aan, maar dat gaat niet altijd vanzelf. Het kan dus prettig zijn te weten wat die verschillen zijn, zodat je je kunt voorbereiden. In deze doorstroomwijzer lees je hoe je het beste de lessen kunt volgen, hoe je je voorbereidt op een tentamen en vind je tips over plannen, slim studeren en samenwerken. Kortom: alle belangrijke informatie over studievaardigheden en (basis)vakken als Nederlands, Engels en wiskunde.

Zo ben je goed voorbereid op de volgende stap in je studiercarrière.

Dit document is bedoeld voor mbo-studenten, maar ook voor docenten en coaches die mbo-studenten begeleiden in hun examenjaar. Studenten en docenten kunnen dit document samen gebruiken als basis voor 'prolessen' of (studieloopbaan)coaching. Ook kan dit document helpen bij de eerste honderd dagen op het hbo. Coaches op het hbo kunnen bijvoorbeeld deze doorstroomwijzer delen met hun studenten om hen zo goed mogelijk te begeleiden in de overstap van het mbo naar het hbo.

In de lessen

Per periode en per opleiding verschilt het aantal lessen dat je volgt. Soms heb je veel verschillende vakken en moet je je op uiteenlopende onderwerpen focussen. In een andere periode heb je minder vakken, maar moet je wel meer doen. Hoe zien de lessen er op het hbo over het algemeen uit? Hoe kun je je het beste voorbereiden op de verschillen?

Wat is er anders op het hbo?

- **Lesstof wordt sneller behandeld.**
- **Lessen volgen is niet (altijd) verplicht.**
- **Je doet meer aan zelfstudie.**
- **Opdrachten zijn groter en complexer.**

Waar krijg je mee te maken:

- er wordt meer lesstof behandeld in korte tijd;
- het tempo in de lessen ligt hoog;
- er wordt minder lesstof herhaald;
- er wordt van je verwacht dat je de lesstof van tevoren doorneemt;
- niet alle verplichte toetsstof wordt behandeld in de lessen, soms moet je zelf de verdieping daarin zoeken (met aanvullende literatuur en lesmethodes);
- opdrachten die om een onderzoekende houding vragen.

Je kunt je hierop voorbereiden door:

- goed bij te blijven door aanwezig te zijn bij de lessen;
- hulp te vragen wanneer je dat nodig hebt;
- je planning op orde te houden;
- de samenwerking met medestudenten te zoeken;
- na elke les de behandelde stof bij te houden.

Tips: volg het Keuzedeel 'Voorbereiding hbo' of andere doorstroomgerichte keuzedelen. Bezoek open dagen en proeflessen. Lees het boek 'Word de student van het jaar' van Zeyad Al Mumar.

Je (studie)houding

Je bent misschien gewend dat je volle lesdagen hebt, met tussenuren waarin je je huiswerk kunt maken. Leraren zijn beschikbaar op vaste momenten en je krijgt veel begeleiding: er is altijd wel iemand die weet of je op de goede weg zit. Op het hbo wordt er meer van jouw zelfstandigheid gevraagd: je krijgt minder begeleiding buiten de lessen om, je hebt minder verplichtingen en er zijn minder tot geen controles. Je krijgt dus meer verantwoordelijkheid. Welke studiehouding wordt van jou verwacht?

Wat is er anders op het hbo?

- Je bent zelfstandiger.
- Je doet meer zelf.
- Je krijgt meer verantwoordelijkheid.

- In je klas zit je met een diverse groep studenten, maar je hebt allemaal hetzelfde doel.

- Je werkt meer samen.

Waar krijg je mee te maken:

- docenten controleren niet altijd het huiswerk meer;
- sommige docenten houden ook geen aanwezigheid bij;
- je krijgt nog steeds begeleiding van een coach, maar je zult eerder zelf aan de bel moeten trekken wanneer je ergens tegenaan loopt (bijvoorbeeld bij je coach of bij een decaan).

- je medestudenten kunnen van de havo komen en net 17 jaar zijn, maar ze kunnen ook eind twintig zijn en al een opleiding hebben gevolgd of hebben gewerkt.

- je werkt samen (in een groep) aan projecten.

Je kunt je hierop voorbereiden door:

- de studiehandleiding van elk vak goed te lezen;
- van elk vak op de hoogte te zijn wat er van je wordt verwacht (zoals tussentijdse opdrachten, zelfstudie);
- van elk vak te weten hoe het wordt afgesloten (met een toets, een portfolio, een presentatie, enzovoorts).
- elke week een planning te maken;
- een globale planning te maken voor de hele periode;
- prioriteiten te leren stellen.

- bij de introductiedag(en) aanwezig te zijn – zo leer je je medestudenten al snel beter kennen;
- bij de start van je studie een groepsapp te maken;
- lid te worden van de studievereniging van je opleiding, zodat je snel en gemakkelijk meer mensen leert kennen.

- van jezelf te weten welke rol en taken het beste bij jou passen in een team. Maak bijvoorbeeld de Belbintest. Op die manier kun je je kwaliteiten het beste inzetten.

Huiswerk maken en studeren

Op je mbo-opleiding wordt misschien nog weleens het huiswerk gecontroleerd. Je hebt vaker les en een duidelijke planning. Op het hbo gaan veel docenten ervan uit dat je zelf de opdrachten bijhoudt. Daarnaast moet je voor toetsen nu vaak meer leren en ook anders: waar je eerst lijstjes uit je hoofd moest leren en kennis moest reproduceren, zul je nu de lesstof vaker leren toepassen. Dat vraagt om een andere manier van leren en studeren. Hoe kun je het beste studeren?

Wat is er anders op het hbo?	Waar krijg je mee te maken:	Je kunt je hierop voorbereiden door:
<ul style="list-style-type: none"> - Je kan niet meer zonder een planning. 	<ul style="list-style-type: none"> - je krijgt meerdere vakken met deadlines of toetsmomenten op verschillende momenten. 	<ul style="list-style-type: none"> - in je laatste jaar van het mbo al (week-, maand- of jaar)planningen te maken.
<ul style="list-style-type: none"> - Je bent meer tijd kwijt aan studeren. - Je maakt je huiswerk in je eigen tijd. 	<ul style="list-style-type: none"> - tijdens de lesdagen heb je niet altijd voldoende tijd om je huiswerk af te maken of je lessen voor te bereiden. 	<ul style="list-style-type: none"> - proactief te zijn (wacht niet tot je docent zegt dat je iets moet doen) - zelf contact op te nemen met de docent wanneer je hulp of ondersteuning nodig hebt.
<ul style="list-style-type: none"> - Je studeert op een andere manier. 	<ul style="list-style-type: none"> - het is belangrijk dat je de lesstof niet alleen onthoudt en begrijpt, maar je moet die nu ook kunnen toepassen, bijvoorbeeld in een casus of projectopdracht. Houd er dus rekening mee dat je veel (achtergrond)literatuur zelfstandig doorneemt. - je hebt misschien minder toetsmomenten. Op het hbo heb je over het algemeen vier toetsweken in een jaar. 	<ul style="list-style-type: none"> - oefentoetsen te maken; - samenvattingen te maken; - aantekeningen te maken tijdens de les, zodat je die kunt gebruiken tijdens het leren voor de toets.
<ul style="list-style-type: none"> - Je ontwikkelt je onderzoeksvaardigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> - je leert verder onderzoek te doen: denk aan informatie opzoeken, ordenen en analyseren; onderzoeksvragen opstellen; probleemanalyses maken; plan van aanpak opstellen; een onderzoeks- of adviesrapport opstellen. - je krijgt in het begin nog begeleiding bij de onderzoeken (bijvoorbeeld: in de eerste periode krijg je een fictieve casus). Gaandeweg leer je steeds meer zelfstandig onderzoek te doen. - je leert hoe je bronnen moet gebruiken en hoe je hiernaar op de juiste manier moet verwijzen. De meeste opleidingen maken gebruik van het bronverwijssysteem APA. 	<ul style="list-style-type: none"> - tijdens je opleiding actief mee te doen met alle projecten.

In het hbo wordt er gewerkt met studiepunten. Die worden European Credits (EC) genoemd. 1 EC staat gelijk aan 28 uur. Per jaar kun je 60 EC halen. Dat houdt grofweg in dat je met een voltijdstudie rekening moet houden met een studiebelasting (het volgen van lessen + zelfstudie) van zo'n 40 uur in de week.

Nederlands

Op het hbo lees en schrijf je heel veel. Het is dus belangrijk dat je bekend bent met verschillende leesstrategieën, zodat je verschillende teksten op de juiste manier kunt lezen en interpreteren. Daarnaast is het van belang dat je de juiste basiskennis hebt van de Nederlandse taalregels, zodat je (vrijwel) foutloos een verslag kunt schrijven. Aan het einde van het mbo heb je examen gedaan op niveau 3F. Op het hbo is dit het startniveau. Tijdens het hbo ontwikkel je je taalvaardigheid en werk je toe naar niveau 4F.* Hoe kun je werken aan jouw Nederlandse taalvaardigheid?

*Lees meer over het 'referentiekader taal en rekenen' op taalenrekenen.nl (SLO) voor meer informatie over de niveaus 3F en 4F.

Wat is er anders op het hbo?

Lezen

- Je leest meer.
- Je leest langere teksten.
- Je leest meer abstracte teksten.
- Je leest meer vakliteratuur.
- Je breidt je woordenschat uit (schooltaal, maar ook vaktaal/jargon).

Waar krijg je mee te maken:

- Op het mbo lees je teksten die met je beroep te maken hebben. Op het hbo lees je veel verschillende teksten die binnen je vakgebied vallen, maar ook daarbuiten.
- Op het mbo lees je relatief complexe teksten, maar met een duidelijke structuur. Op het hbo lees je teksten die complexer van aard zijn en de structuur is niet altijd even duidelijk.

Je kunt je hierop voorbereiden door:

- veel verschillende soorten teksten te lezen (zoals kranten, nieuwswebsites, online artikelen, fictie);
- vakliteratuur te lezen;
- samenvattingen te maken van wat je hebt gelezen;
- woordenlijsten te maken met nieuwe woorden.

Schrijven

- Je schrijft meer.
- Je mag bijna geen taalfouten maken.
- Je verwijst op de juiste wijze naar bronnen.
- Je schrijft formeel en professioneel.

- Op het mbo schrijf je teksten over onderwerpen die met je beroep te maken hebben. Op het hbo schrijf je langere teksten die binnen je vakgebied vallen, maar ook daarbuiten. Je maakt gebruik van meerdere informatiebronnen en je kan in je teksten op de juiste manier naar deze bronnen verwijzen.

- spellingsoefeningen te maken;
- feedback op je spelling en formuleringen te vragen aan taaldocenten of medestudenten.

Tip: sommige opleidingen bieden voorbereidende lessen Nederlands of een Vakantieschool Nederlands aan.

Spreeken

- Je presenteert gestructureerd voor een divers publiek.
- Je neemt actief deel aan discussies of gesprekken in de les.

- Op het mbo houd je presentaties over onderwerpen die met je beroep te maken hebben. Op het hbo presenteer je over complexe onderwerpen die binnen je vakgebied vallen, maar ook daarbuiten.

- jezelf op te nemen tijdens een presentatie. Zo zie je wat je al goed doet en wat je beter zou kunnen doen.

Luisteren

- Je volgt hoorcolleges, waarbij de nadruk nog meer ligt op het maken van aantekeningen.
- Je luistert naar presentaties van medestudenten en stelt kritische vragen.

- Op het mbo luister je naar een variatie aan gespreksonderwerpen die met je beroep te maken hebben. Op het hbo luister je naar een grote variatie aan complexe gespreksonderwerpen die binnen je vakgebied vallen, maar ook daarbuiten.

- aantekeningen te maken tijdens de lessen (zo luister je actief).

Engels

Niet alle opleidingen hebben het vak Engels opgenomen in hun lesaanbod (curriculum), maar je ziet wel steeds meer opleidingen die gebruik maken van Engelse (vak)literatuur. Soms krijg je in het eerste jaar te maken met Engelstalige docenten en gastsprekers of excursies naar het buitenland (met Engels als voertaal). Ook zijn sommige opleidingen meer georiënteerd op de internationale arbeidsmarkt. Zorg ervoor dat je van tevoren goed weet wat jouw opleiding aan Engelse taalvaardigheid vraagt, zodat je je daar op kunt voorbereiden. Hoe komt Engels terug in jouw opleiding?

Wat is er anders op het hbo?

- Boeken, artikelen en andere vakliteratuur kunnen in het Engels zijn.

Waar krijg je mee te maken:

Je moet de Engelstalige teksten kunnen begrijpen en de inhoud ervan kunnen verwerken en toepassen. De opleiding gaat ervan uit dat bij de start van de opleiding je niveau van Engels op B2-niveau is.

Je kunt je hierop voorbereiden door:

- Doe je examen Engels in het mbo op een hoger niveau dan gevraagd (niveau B1/B2 i.p.v. A2/B1).
- Lees Engelse boeken en tijdschriften.
- Kijk Engelse films, series en tv-programma's zonder Nederlandse ondertiteling of eventueel met Engelse ondertiteling.

Rekenen/wiskunde

Niet alle opleidingen hebben rekenen of wiskunde opgenomen in hun lesaanbod (curriculum). Bij de meeste economische en technische opleidingen is de kans groot dat je wiskundevakken krijgt. Dit kunnen losse vakken zijn, maar de wiskundekennis kan ook gekoppeld zijn aan andere theoretische vakken. De inhoud en het niveau verschilt per opleiding. Zorg ervoor dat je van tevoren goed weet wat jouw opleiding aan rekenen of wiskunde vraagt, zodat je je daar op kunt voorbereiden. Hoe kun je je voorbereiden op wiskunde in jouw opleiding?

Wat is er anders op het hbo?

- **Wiskunde op het hbo vraagt een ander abstractieniveau, een ander tempo, een andere inhoud en andere spelregels.**

- **Voor alle technische opleidingen en voor veel economische opleidingen heb je wiskunde nodig.**

Waar krijg je mee te maken:

- De grafische rekenmachine is bij geen enkel tentamen toegestaan, tenzij anders vermeld.

- Het is vooral belangrijk dat je het leuk vindt om met wiskunde en cijfers bezig te kunnen zijn.

Je kunt je hierop voorbereiden door:

- Bij de opleiding van je keuze vind je de toelatingsvoorwaarden. Zorg ervoor dat je weet welke eisen voor wiskunde gevraagd worden.
- Sommige opleidingen bieden voor aanvang van de opleiding al lessen aan in bijvoorbeeld wiskunde om je goed voor te bereiden op de opleiding. Dit kun je bij een open dag navragen.

- Lees meer over wiskunde bij de technische opleidingen in de publicatie 'Wiskunde in technische hbo-opleidingen' [via deze link](#). (Deze publicatie is geschreven voor de aansluiting vo-hbo, maar ook mbo-studenten kunnen hier voldoende informatie uit halen.)

Tip: Volg bijvoorbeeld het keuzedeel 'voorbereiding hbo wiskunde voor de techniek'. Er zijn nog veel meer keuzedelen waar je uit kunt kiezen.

Van de auteurs

Voor de inhoud hebben we ons laten inspireren door de volgende publicaties:

Referentiekader taal en rekenen (OCW, oktober 2009)

Generieke studievaardighedenset voor doorstroom mbo-hbo (Doorstroom mbo-hbo Noord-Nederland, 2014)

Wiskunde in technische hbo-opleidingen (Aansluiting vo-ho, november 2020)

Dit document is bedoeld als handreiking. Aanvullingen en verbeteringen zijn altijd welkom.

Werkgroep doorlopende leerlijn Nederlands mbo-hbo

Matti Gortemaker (Rotterdam Academy, m.w.gortemaker@hr.nl)

Fatiha Haddad (Albeda, f.haddad@albeda.nl)

Nicolette Schaper (Thomas More Hogeschool, n.schaper@thomasmorehs.nl)

Corry de Vries (Zadkine, c.devries@zadkine.nl)

Ellis Wertenbroek (Hogeschool Rotterdam, e.j.m.wertenbroek@hr.nl)